

Levenskunst-2

Maieutiek 2023
najaar
Petra Bolhuis

1

Socrates 469-399

- Alleen over hem geschreven door m.n. Plato.
- Brede schare van volgelingen die heel verschillende richtingen in de filosofie vormgegeven hebben.
- Wat hier begint is filosofie:
 - Als een bepaald betoog verbonden met een manier van leven
 - Als een manier van leven verbonden met een bepaald betoog.

2

Dialogoog

- Denken is nu niet meer, zoals bij de sofisten, een vorm van (ervarings)kennis die kan worden overgedragen.
- Het betoog is de socratische dialoog die laat zien dat er geen uiteindelijke kennis is. Alle kennis eindigt in een paradox.
- De figuur Socrates wordt beschreven in dialogen die populair waren als filosofische vorm, maar zijn opgeschreven door Plato die doet alsof hij erbuiten staat.
- Socrates is vooral beroemd door zijn verdedigingsrede en zijn sterven.

Weten dat je niet weet

- Socratische ironie is vragen stellen aan mensen die denken te weten. Het richt zich op de elite van de kennis die denkt te weten én de democraten van de kennis die denken dat de waarheid verkocht (onderwezen) kan worden.
- Verschil Plato en Socrates (41);
- Plato denkt dat de maieutiek wijst op de aanwezigheid van de waarheid in ieders ziel.
 - Socrates dialoog leidt tot de aporie; er is ook innerlijk geen waarheid die blijft. Het gaat hem niet om ware kennis, maar om zelfbewustzijn; geestelijke en zedelijke volmaaktheid nastreven. Waarbij het probleem bij Socrates is dat ook daarover geen kennis is die Waar genoemd kan worden.

Het individu

- Alcibiades is geraakt door Socrates.
- Socrates is de geboorte van het unieke individu met zelfreflectief vermogen.
- Alcibiades beschrijft hoe hij niet te classificeren is en dat beaamt Socrates. De verwarring die dat oproept is deel van zijn filosofische impact. De gesprekken met hem zijn gesprekken die het individu zich laten verbinden met een ander individu met als middelaar slechts de Logos die het universele vertegenwoordigt. (46)
- Het weten is voor het individu Socrates niet mogelijk, maar wel is er een besef van het goede als een individuele ervaring van een morele daad en intentie.

Zelfonderzoek

- Nu zouden we kunnen beweren dat Plato gelijk heeft in ierder van de menselijke individuen is een ingeboren ziel die weet wat het Goede is. En daarmee lijken het Ware en het Schone ook ingegeven te kunnen zijn.
- Maar Socrates zegt juist dat het nadenken steeds opnieuw moet gebeuren. Hadot leest Socrates als een procesdenker niet als een waarheidsvinder.
- Ook Arendt beschrijft dit in haar 'The life of the mind' als het stop-en-denken. Waarbij zij met Nietzsche en anders dan Plato en Kant concludeert dat dit persoonlijk en contextueel is en steeds opnieuw moet gebeuren.

Navelstaren en egoïsme?

- Hegel zegt dat Socrates van de wereld wegvlocht om rechtvaardigheid in zichzelf te zoeken. Dat onderschrijft Hadot. Maar dat idee van rechtvaardigheid gaat niet alleen over hemzelf!
- Zorg voor het zelf is zorg voor alles wat de stadstaat aangaat. Hij leeft in een gemeenschap. Foucault zal later schrijven dat de zorg voor het zelf in de klassieke tijd niet anders gezien kan worden dan zorg voor alles wat het bestaan van vrije mannen mogelijk maakt; lijf en bezit, slaven en vrouwen, de stadstaat en de politiek. Dat wij doen alsof dat anders zou kunnen komt omdat we leven in een tijd waarin de schijnbare autonomie het heersende mensbeeld is en daardoor raakt de onderlinge afhankelijkheid uit zicht.

De filosoof en de filosofie

Symposium van Plato geeft Socrates de kenmerken die hem maken tot grondlegger van de filosofie. Westerse filosofie, maar ook dé filosofie omdat iedereen die nu filosofie schrijft langs de maatstaf van de canon wordt beoordeeld. En zelf de canon mee vormgeeft.

De lofrede op Socrates door Alcibiades gaat over het geraakt zijn door Socrates. Diotima is een priesteres die hier indirect aan het woord is omdat Socrates haal aanhaalt. Zij heeft laten zien dat Eros tussen mensen en goden instaat. (blz. 56) Zoon van Poros en Pennia verwekt op het feest van Aphrodites. Socrates is als Eros.

Door deze nieuwe benadering is er een nieuw schema mogelijk. Niet de absolute begrippen *goed* of *wijs* dat kun je niet een beetje zijn. Maar weten dat je niet weet en zoeken naar wijsheid, schoonheid en goedheid. Filosofie is geen wijsheid, maar wijsbegeerte. *Liefde voor en het verlangen naar wijsheid.* (59)

Dagelijks leven is filosofie

‘Socrates liet geen banken neerzetten voor het publiek, hij ging niet op een kathedraal staan; hij had geen tijdschema om te debatteren of te wandelen met zijn leerlingen. Maar hij filosofeerde door soms met hen te schertsen of te drinken, door met hen ten oorlog te gaan of naar de Agora, en uiteindelijk door naar de gevangenis te gaan en het gif te drinken. Hij was de eerste die liet zien dat altijd en overal, in alles wat ons overkomt en in alles wat we doen, het dagelijks leven de mogelijkheid tot filosoferen biedt.’ (blz. 52)

- We zullen zien dat dit ook voor Gude geldt.
- Maar we zullen ook zien dat dit verandert gedurende de geschiedenis van de filosofie en dat de filosofie zich terugtrekt uit het dagelijks leven.
- Wat vooral verloren gaat, zegt Hadot met Nietzsche, is de glimlach en de olijfheid. (62)

Gude over filosofie

De vraag: ‘Wat is de rode draad in jouw opvattingen?’ (blz. 17)

Zijn antwoord: ‘het is de moeite waard om aan het verstand te blijven klussen. De rede is een spier die getraind kan worden. Het leven is aangenaam als je redelijk bent. Niet erg romantisch hè?’

Uitgangspunt van de filosofie is hier, evenals bij Socrates, niet een waarheid, maar een houding. Gericht op de omgang met het dagelijks leven de deugden oefenen. De invalshoeken zijn nog altijd dezelfde als in de oudheid; sport, kunst, religie en filosofie. Vandaag de dag, zegt Gude, spelen media daarin ook een aanzienlijke rol en bieden perspectief en zaaien verwarring. (128)